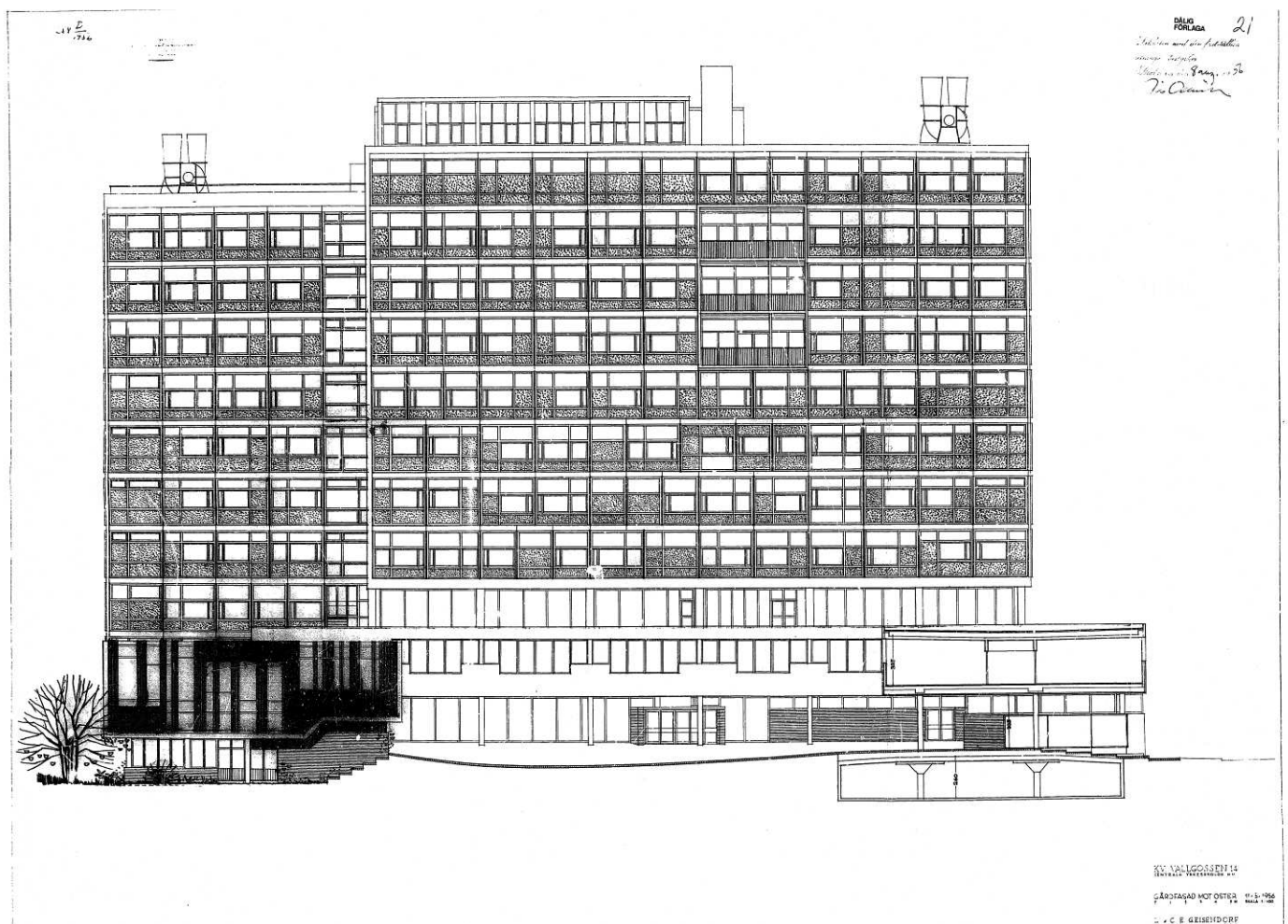

**Kulturhistorisk konsekvensanalys
Ändrad användning Kv. Vallgossen 14,
f.d. St Görans gymnasium**

Detaljplaneförslag S-Dp 2012-02440-54

Stockholm

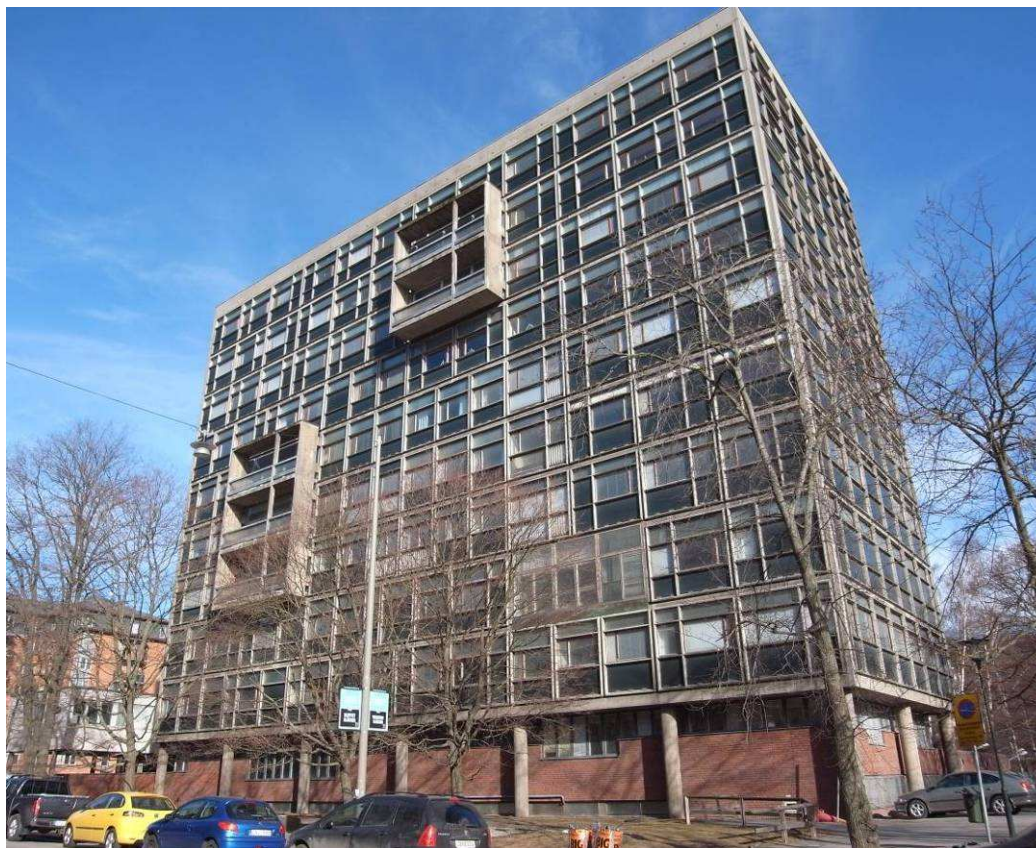
Kv. Vallgossen 14, Fasad mot öster. Ursprunglig ritning 1956, L+C E Geisendorf, Arkitekturmuseets arkiv.

REICHMANN
ANTI KVARIER AB

Version A/ 2012-12-17.

Kv Vallgossen 14. Förslag på ny detaljplan för fastigheten. 2012-12-17

Fasad mot Mariebergsgatan 2012

Inledning

Lärnings- och yrkesskolestyrelsens storstilade satsning ”Yrkesskola för husligt arbete och sömnad” invigdes 1960 i en första etapp. Arkitekterna Léonie och Charles Edouard Geisendorfs anläggning var ursprungligen tänkt att fylla hela kvarterets yta men hörsalen, centralförvaltningen och elevhemmet genomfördes aldrig. Trots det ofullbordade projektet har skolan, alltsedan invigningen, utgjort ett av de mest uppskattade modernistiska byggnadsverken i Sverige. Arkitekter, kritiker och konstvetare har fascinerats och inspirerats av byggnadens höga arkitektoniska kvalitet och dess intima koppling till ”the international style” med arkitekten och fixstjärna le Corbusier som främsta företrädare.

Efter närmare 50 år har yrkesskolan flyttat till nya lokaler och fastigheten har övertagits av AB Svenska bostäder i syfte att inrymma studentlägenheter. Den ändrade verksamheten kommer att påverka byggnadens kulturvärden. Det är också dags för en grundlig översyn av fastigheten med omfattande underhållsåtgärder (uppvärmning, ventilation och el). Här finns nu möjligheter att även återställa och förstärka kulturvärden och tydliggöra kvaliteter i byggnaden.

Allmänna ytor, material och viktiga rumssammanhang är identifierade och dokumenterade och kunskapen om dessa utgör utgångspunkter i förändringsprocessen.

Vy från gården, Ur Arkitektur nr 9 1960.

Entréhallen mot söder, Ur Arkitektur nr 9 1960.

Sammanfattning – konsekvenser för kulturvärdet

Den absolut största konsekvensen för kulturvärdet utgör den ändrade användningen från skola till studentbostäder. Här påverkas dokumentvärden så som det *samhällshistoriska värdet*. Att yrkesskolans kontinuitet bryts medför också stor påverkan på *identitetsvärdet* och *autenticitetsvärdet* och på hur miljön kring och i byggnaden upplevs.

Den nya byggnadskroppen som föreslås ersätta den aldrig utförda hörsalen bedöms kunna inverka *positivt på upplevelsen* av torgmiljön. Formspråk och volym ansluter till stora delar till det som ritades 1956 men har tillåtits få ett eget uttryck, anpassat till studentbostadsändamålet. Den ursprungliga sockelmuren av tegel och den glasade länken får nu en användning och miljön kopplas samman som det en gång var tänkt.

Ny entré från Mariebergsgatan bedöms dock medföra *negativ påverkan* på både det *arkitektoniska värdet* av sockelvåningen såväl som på *historiska värden* då förgränsningsmarkens karaktär radikalt förändras. Även de invändiga förändringarna med passage genom musikrummet bedöms även minska det *byggnadshistoriska värdet*.

De utvändiga åtgärderna i portik och på torget bedöms som positiva för *upplevelsevärden* då de till stora delar syftar till att återställa ursprungligt utförande med ökad genomsikt och ordnad möblering. Även parken återställs delvis vilket är positivt.

De invändiga åtgärderna med anpassning till bostäder medför omfattande planlösningssändringar som påverkar *dokumentvärden* negativt. Värdefulla rumssamband, siktlinjer och ursprungliga ytor m.m. är identifierade och bevaras vilket medför en begränsad påverkan på *upplevelsevärdet*.

Beskrivning av förslag och konsekvensanalys

Huvudbyggnaden - utvändigt

Ny entré från Mariebergsgatan (utvändiga aspekter)

Ny entré ordnas från Mariebergsgatan, med trappa, ramp, större avsats och skärmtak. Två öppningar för entrédörrar tas upp i den nedre tegelklädda sockeldelen, en till det ursprungliga musikrummet respektive specerilagret.

Konsekvensanalys

Förändringarna på befintlig indragen tegelsockel med två dörröppningar i murverket utgör formmässigt avvikande delar. Åtgärden är dock så begränsad att den inte bedöms som förvanskande i sig. Däremot utgör de utvändiga arrangemangen i anslutning till entrén, med stort skärmtak, trappavsatser, hiss m.m., en kraftfull förändring av sockelvåningens karaktär. Det arkitektoniska värdet bedöms därför att minska dramatiskt.

Återställande av balkong och ändringar av bröstningspartier

Förslaget innebär återställande av en balkong sker på plan 300 mot Mariebergsgatan. Förslaget innebär även ändring av bröstningshöjder till ett fåtal lägenheter för att möjliggör lämpliga bröstningshöjder. Ändringarna sker inom den givna grammatiken för respektive fasadutsnitt.

Konsekvensanalys

Återställandet av en idag riven balkong på våning 2 tr (plan 300) mot Mariebergsgatan utgör en positiv åtgärd för både det arkitektoniska och det arkitekturhistoriska värdet. Ett antal ändringar av bröstningshöjder till lägenheter utförs inom fasadernas befintliga grammatik och bedöms inte påverka upplevelsevärden i någon nämnvärd utsträckning.

Återställande av takterrass

Den befintliga men idag avstängda takterrassen på 1100 återställs och görs tillgänglig med nya ytskikt av trä.

Konsekvensanalys

Återställandet av den stora takterrassen på våning 10 tr. (plan 1100) tydliggör det arkitektoniska värdet av byggnaden med anslutning till det modernistiska programmet. Konsekvensen av tillgänglighetsåtgärder har inte kunnat bedömas och kvarstår. Nya ytskikt av trä bedöms som något för flyktig och förgänglig för att kvalitetsmässigt kunna mäta sig med övriga delar i byggnaden. Däremot bedöms denna del av miljön kunna verksamhetsanpassas och förändras i högre grad än andra, utan påverkan på byggnadens kulturvärden.

Lågdelar – utvändigt

Nya lägenheter mot parkmark, våning nedre källare, plan 9000

Vid de nya lägenheterna på övre källarplan (plan 9000) mot söder ordnas nya entréer och sänkta fönsterpartier.

Konsekvensanalys

De idag utnyttjade lokalerna för förskolan har ett undanskynt läge och har i fasad även inneburit byte av ursprungliga fönsterpartier. En ändring till lägenheter med ett utökat antal dörrar bedöms inte påverka det arkitektoniska värdet i någon avgörande grad. Däremot påverkas det byggnadshistoriska värdet genom att fasaduttrycket ändrar karaktär. Påverkan är dock av mindre omfattning.

Två befintliga takterrasser åtgärdas samt ny takbeläggning

De två befintliga takterrasserna på lågdelarnas tak invid ursprunglig foajé på entrévåning (plan 100) och på våning 2 tr. (plan 300) sätts i stånd. På våning 2 tr. utvidgas befintlig takterrass till att omfatta större delen av takytan mot söder och förses med trädäck och planteringskärl för odling. Sedumtak ersätter bef. takpapp på övriga delar.

Konsekvensanalys

Ett iordningsställande av den befintliga terrassen på entrévåningen (plan 100) bedöms förstärka upplevelsevärdet. En utvidgning av den befintliga takterrassen på våning 2 tr. (plan 300) utgör ett nytillskott som medför tillägg i form av räcken och ytskikt. Ur ett modernistiskt programperspektiv bedöms en utvidgning av terrassen och ett bättre utnyttjande av taket förstärka det arkitektoniska värdet. Förslagets ytskikt av trä bedöms däremot som något alltför flyktig och förgänglig för att kvalitetsmässigt kunna mäta sig med övriga delar i byggnaden (i ett så synligt läge).

Sedumtak utgör ett takmaterial som inte förekom vid byggnadstiden och av det skälet utgör det ett främmande material i byggnaden. Viss påverkan på upplevelsevärdet föreligger och även på dokumentvärdet då ursprungligt material frångås.

Ny byggnad på den tänkta hörsalens ursprungliga plats

En nybyggnad med placering och volym liknande den ursprungligt planerade hörsalens. Den nya byggnaden planeras för studentlägenheter i tre plan med de under lägenheterna försedda med mindre uteplatser mot parken. Ursprunglig sockelmur av tegel används och kompletteras. Den nya byggnaden får ett arkitektoniskt uttryck som ansluter till den modernistiska helheten i miljön. Fasaderna mot norr öster och väster är i princip slutna. Fönster på dessa fasader utformas så att den övre volymen upplevs som en enda volym, där våningsplanen inte framträder. Fasaderna mot parken och söder är rikt uppglasad. En grund, i fasaden, integrerad balkong skapar ett djup och en rasterverkan som anknyter till huvudbyggnadens komplexa fasaduppbyggnad.

Konsekvensanalys

Den nya byggnadsvolymen med 14 st. studentlägenheter fyller ett hålrum i torgmiljön som ursprungligen inte var tänkt att finnas där. Ur denna aspekt bedöms nytillskottet förstärka anläggningens arkitektoniska värde, då miljön kan upplevas som hel. Den valda gestaltningen inordnar sig i en modernistisk tradition utan att dominera miljön vilket bedöms som positivt ur kulturhistorisk synvinkel. Torgmiljön bedöms inte som förvanskad utan varsamt kompletterad, inom ramen för det ursprungliga byggnadsprogrammet.

Huvudbyggnaden - invändigt

Ny verksamhet

Huvudbyggnaden föreslås inrymma studentbostäder med tillhörande gemensamma utrymmen samt möjligheter till uthyrbara lokaler. Totalt ryms ca 240 studentbostäder. Entréhallens karaktär bevaras genom att gemensamma lokaler och uthyrningsbara lokaler på entréplan samlas kring ljusgården.

Konsekvensanalys

Den utan jämförelse största konsekvensen för kulturvärdet är den ändrade användningen från yrkesskola till bostäder. Bostadsändamålet kommer att i grunden ändra på byggnadens karaktär, både ur upplevelsemässig som ur teknisk historisk synvinkel. Mycket av de identifierade kulturvärden som byggnaden besitter, av teknisk och gestaltad karaktär, kommer i och för sig att kunna bevaras och vidmakthållas men dess samhällshistoriska värde, tillsammans med identitetsvärdet och autenticitetsvärdet kommer att påverkas negativt.

Ändringar av planlösning

På plan 400 till 1000 föreslås merparten av studentlägenheter vara placerade kring de befintliga korridorsystemen med förråd och tekniska utrymmen i de mörka kärnorna. Lägenhetsskiljande väggar utgörs av lättbetongskivor, i likhet med ursprungligt konstruktion. Gemensamma utrymmen finns på alla plan, placerade vid ursprungliga allrum med balkong.

Ett fåtal lägenheter placeras i närheten av ljusgården på plan 100 och 300 utan direkt angöring till densamma. De speciellt inredda delarna med övningslägenhet och kök och matsal på våning 2 tr. (plan 300) hanteras med särskilt omsorg beträffande verksamhet och återställande/bevarande. Den ursprungliga gymnastiksalen med omklädningsrum på plan 1100 behålls och ingår som en resurs till de boende i huset.

Konsekvensanalys

Omdispositionen från lärosalar till lägenheter och gemensamma uppehållsytor låter sig göras utan att grundläggande upplevelsevärden påverkas. Byggnadens grundläggande system för korridorer och siktlinjer bevaras och ursprungliga ytskikt på stomdelar, material och karaktärer kan förbli synliga. Däremot påverkas byggnadshistoriska värden negativt då ursprungliga byggnadsdelar

ersätts mot nya i ändringar av planlösningar. Mot ljushallen och i trapphus bevaras dock ursprungliga partier och andra byggdelar.

Flertalet utrymmen som ursprungligen använts för gemensamma ändamål kommer att fortsätta att vara tillgängliga för de boende, som t.ex. gymnastiksalen, vilket är positivt för upplevelsevärdet. Dock kommer slitaget och underhållsbehovet att förändras radikalt och ett vidmakthållande av ursprungliga fasta inredningar av kulturhistoriskt värde kommer att bli svårare att genomföra.

Ny entré från Mariebergsgatan (invändiga aspekter)

En ny entré från Mariebergsgatan föreslås med entré i den ursprungliga musiksalen med genomgång till ljushallen. Den ursprungliga serveringen i ljushallen får möjlighet att växa in i musiksalen. Även en utvändigt entré öppnas till angränsande lokal, det ursprungliga specerilagret, f.d. bibliotek.

Konsekvensanalys

Den nya entrén från Mariebergsgatan medför att en helt ny funktion införs, med genomgång och passage genom den ursprungliga musiksalen. Här är ursprunglig vägghpanel och tak specialutformade för musikändamålet. Förslaget bedöms påverka upplevelsevärdet och det byggnadshistoriska värdet av rummet negativt och även påverka byggnadens ursprungliga grammatik och rörelsemönster.

Konsekvensen av entrén till specerilagrets lokal bedöms inte som lika påtaglig, delvis på grund av att lokalen saknar musiksalens värden (originalinredningar) och delvis på grund av att den ligger mer undanskymd och i anslutning till ett ursprungligt trapphus.

Lågdelar - invändigt

Planlösningar – ny verksamhet

Lågdelen mot St Göransgatan inrymmer idag förskolelokaler i den del som ligger närmast Vallgossen 15 (mot öster). Förslaget innebär att hela våningsplanet 1 tr (plan 200) samt de ursprungliga administrativa delarna i lågdelen mot innergården iordningställs för nya förskoleavdelningar. Befintliga planlösningar används till stora delar i de f.d. administrativa delarna med vissa undantag. Även de f.d. butikslokalerna mot St Göransgatan kommer att bli förskoleverksamhet.

Konsekvensanalys

Omdispositionen av verksamheter i lågdelarna bedöms generellt inte påverka kulturvärden i lika hög utsträckning som i huvudbyggnaden då lokalerna har en delvis annan karaktär och att det även ursprungligen legat förskoleverksamhet här. Den största påverkan på kulturvärden bedöms vara ny verksamhet i de ursprungliga butikerna mot St Göransgatan. Här försvinner en offentligt inriktad verksamhet och ersätts med en sluten verksamhet dit allmänheten saknar tillträde. Detta påverkar upplevelsevärdet negativt. Ursprunglig inredning

kan till stora delar bevaras vilket dock möjliggör en återgång till butiksändamål. De planerade ändringarna och kompletteringarna av planlösningar medför viss påverkan på dokumentvärdet.

Bef. förskola ersätts med lägenheter övre källare mot söder

I de delar som idag utnyttjas för förskola på övre källarvåningen (plan 9000) under foajéns terrass mot söder inryms i förslaget fem lägenheter med direktkontakt med parken.

Konsekvensanalys

Studentlägenheter på övre källarplan med markkontakt mot söder och mot parken utgör ett nyttillskott som inte bedöms påverka de invändiga kulturvärdena i någon nämnvärd omfattning.

Befintlig tomt – Beskrivning och konsekvensanalys

Förslaget - utomhusmiljön

Torget och parkmiljön

Torget rustas upp, sättningsskador lagras, gradängtrappan renoveras och fontänen restaureras. Portiken mellan torget och Sankt Göransgatan återställs vilket förstärker det visuella sambandet mellan gatan och torg. Tillgängligheten till torget ordnas med ramper från St Göransgatan. Parkeringsplatserna och förskolegården söder om torget tas bort och ges istället en tydlig disposition som är mer parklik. Träd gallras för bättre ljusinsläpp och befintlig gång- och cykelvägen breddas för att säkra framkomligheten för skötsel och sophämningsfordon.

Konsekvensanalys

Åtgärderna medför i huvudsak till att återställa ett ursprungligt utförande vilket är positivt och förstärker utemiljöns upplevelsevärden. Parken, nedanför och söder om trappan och väster ut, har i förslaget återställts till parkyta, efter att ha varit parkering och förskolegård. Detta medför en tydligare uppdelning av parkytorna vilket bedöms som positivt för upplevelsevärdet. Tillgängligheten bedöms kunna tillgodoses genom mindre kompletteringar av befintliga gradänger mot St Göransgatan och portikens återställande förstärker upplevelsevärdet.

Omdisposition av förskolegården

Förskolegård finns öster om torget och uppdelas i tre områden: en intensivare lekdel, en odlingsdel och en mer naturlig del. Gården görs smalare i anslutning till trappan vilket skapar ett behövligt utrymme mellan gården och torget som idag känns hopklämd. Stängsel som ramar in skolgården förses med klättrväxter för att skapa en tydlig gräns mellan skolgården och studentboenden och ge platsen en mer frodig grönska. En befintlig förskolegård invid byggnadens sydvästra del utgår.

Konsekvensanalys

Den befintliga förskolegården mot öster utvidgas medan den sydvästra förskolegården försvinner och ersätts av park. Förändringen som avviker från den ursprungliga öppenheten i miljön och därmed minskar både det historiska såväl som det upplevelsemässiga värdet i denna del. En positiv aspekt är att miljön kring den ursprungliga trappan tas om hand och får en värdig inramning, vilket är positivt för upplevelsevärdet.

Förgårdsmarken mot Mariebergsgatan

Vid den nya entrén utmed Mariebergsgatan skapas en parkkaraktär genom att träden stammas upp för att släppa ner mer sol och avenbokshäckar planteras i tomtgräns mot trottoar. Cykelparkeringar ordnas i tre rader längst Mariebergsvägen och invid fasad och mur. En större avsats definierar entrézonen som även har ett plant skärmtak och hiss.

Konsekvensanalys

Den nuvarande baksidan mot Mariebergsvägen redovisar tydligt den modernistiska tanken med förgårdsmark, där huset tydligt placeras på distans från gatan till förmån för allmän parkmark. Förslaget innebär att denna karaktär till största delen försvinner och all mark omgestaltas till en semiprivat yta med cykelparkering, hårdgjorda ytor, ramper och skärmtak. Bedömningen är att upplevelsen av förgårdsmarken i det närmaste försvinner vilket påverkar både dokumentvärdet och upplevelsevärdet negativt.